

Petra Cigan in mag. Metka Husar Černjavič, Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci, Enota vrtec

SPODBUJANJE PORAJAJOČE SE PISMENOSTI

UVOD

OŠ Franceta Prešerna Črenšovci se je s šolskim letom 2011/2012 vključila v projekt *Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja*. Ker se zavedamo pomena spodbujanja zgodnje pismenosti oz. porajajoče se pismenosti, smo že ob vključitvi v projekt v šolski projektni tim sprejeli tudi predstavnico vrtca. Menimo namreč, da je treba bralno pismenost usklajeno in »povezovalno« razvijati po vsej vertikali. Kot prioritetni nalogi smo si v operativnem načrtu projekta zastavili sistematično razvijanje bralne pismenosti otrok/učencev in zvišanje interesa za branje v vrtcu, šoli, družinah in širšem družbenem okolju.

V začetni fazi dela smo ob analizi stanja bralne pismenosti za področje predšolske vzgoje ugotovili, da se zgodnja pismenost oz. porajajoča se pismenost prepleta s številnimi dejavnostmi vrtca, pri čemer pa Kurikulum za vrtce vsebuje le malo konkretnih ciljev v povezavi s tem (cilji so zapisani splošno, denimo: otrok razvija predbralne in predpisalne sposobnosti in spretnosti, razvija pozitivni odnos do literature, bralne kulture itd.), zato je odgovornost strokovnih delavk vrtca za razvoj predbralnih veščin in sporazumevalne zmožnosti otrok toliko večja. Izhajajoč iz analize stanja, ki smo jo strokovne delavke vrtca opravile skupaj z učitelji prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, in ocene predopismenjevalnih zmožnosti posameznega otroka smo na nivoju posameznega oddelka načrtovale dejavnosti z namenom pripraviti spodbudno okolje, v katerem otroci spontano, skozi igro gradijo svojo pot opismenjevanja. Zavedamo se, da je to v našem okolju, kjer se narečni govor zelo razlikuje od knjižnega jezika, še toliko pomembnejše. V okviru projekta smo se zato v vrtcu odločili, da bomo predbralne dejavnosti sistematično načrtovali in jih smiselno umeščali v vzgojno-izobraževalno delo glede na razvojne in individualne značilnosti otrok. Izrekli smo se tudi za to, da bomo bralno-pisalni razvoj posameznega otroka spremljali s pomočjo ocenjevalne lestvice za presojanje napredka.

POTUJMO PO SLOVENIJI

V nadaljevanju podrobneje predstavljamo »obravnavo« besedila in izvedbo spremljevalnih dejavnosti v predšolskem oddelku vrtca (homogeni oddelek otrok, starih 5–6 let). Sama dejavnost se je navezovala na tematski sklop Potujmo po Sloveniji, v okviru katerega smo en teden

prebirali literarno besedilo Juri Muri po Sloveniji avtorja Toneta Pavčka. Sproti smo razlagali neznane besede; ker smo brali v nadaljevanjih, so otroci vsak dan spoznali eno slovensko pokrajino in njene značilnosti. Za sklep smo obnovili potovanje s pomočjo ilustracij (brez besedila) v predstavitvi s programom Power Point. Zaključek celotne tematske enote pa je predstavljala prireditev Vrtijada, tradicionalno srečanje otrok, staršev in strokovnih delavcev sedmih okoliških vrtcev pri osnovnih šolah. Družili smo se ob igrh, katerih rdeča nit je bilo popotovanje po Sloveniji.

V samem vrtcu pa je ponovitvi potovanja sledilo skupinsko delo otrok (izpeljane so bile štiri različne dejavnosti):

- izdelava sestavljanke z motivi oz. simboli Slovenije (zastava, grb itd.) – pri tem so se otroci urili v fini motoriki ter preštevali, iz koliko delov je sestavljena sestavljanica. Pri tej nalogi se je še posebej pokazala empatija (otroci so povedali, da bodo drug drugemu pomagali, saj so prijatelji za to, da si pomagajo; spremljali so npr. delo soseda in mu svetovali, kako se reže po črti itd.);
- razvrščanje evropskih bankovcev in kovancev od najmanjše do največje vrednosti – ob tej dejavnosti so otroci spoznavali slovenski denar, simbole za števila in vrednost denarja. Ko so ga razvrstili, so ugotavljali, kako so bankovci in kovanci razporejeni, in presojali ustreznost odločitve glede razvrstitve posamezne denarne enote;
- orientacija na zemljevidu – otroci so poiskali fotografijo in napis kraja na zemljevidu z značilnostmi Slovenije (uporabili smo otroško karto Medved Lovro raziskuje Slovenijo v merilu 1 : 300.000) ter ju prenesli na reliefni zemljevid. S to dejavnostjo so razvijali orientacijo, spoznavali kraje in njihove značilnosti, posamezniki so tudi že poskušali prebrati imena krajev. Za reševanje te naloge je bilo potrebnega več časa; po mnenju strokovnih delavk je bila zelo zahtevna, vendar so jo otroci s skupnim dogovarjanjem in ob pomoči vzgojiteljic uspešno rešili;
- povezovanje značilnosti krajev na fotografiji s pokrajinami, ki smo jih spoznali ob prebiranju knjige Juri Muri po Sloveniji – otroci predvsem zaradi dobrega poznavanja tematike (predhodnega dela) pri tem niso imeli težav.

Globalni cilj dejavnosti je bil spoznavanje ožjega in širšega družbenega okolja ter medkulturnih razlik.

Izvedene dejavnosti so omogočale doseganje več ciljev s področja družbe (otroci pridobivajo konkretne izkušnje o svoji državi, se postopoma seznanjajo s širšo družbo in kulturo, razvijajo interes in zadovoljstvo ob odkrivanju širšega sveta zunaj domačega okolja), jezika (razvijajo predbralne in predpisalne sposobnosti in spretnosti, jezikovno zmožnost v različnih funkcijah in položajih ob vsakodnevni dejavnosti ter v različnih socialnih situacijah), narave (razvijajo predstavo o tem, kdaj se je kaj zgodilo, in o zaporedju dogodkov) in matematike (utrjujejo imena za števila, uporabljajo simbole in z njimi izražajo stanje, usvajajo izraze za predstavljanje položaja predmeta in se naučijo orientacije v prostoru). Uporabljene so bile metode pogovora, poslušanja, igre, razlage, praktičnega dela in demonstracije.

Naloge so bile različno zahtevne (v sklepni evalvaciji so jih otroci označili kot lahke), predstavljale so primerne izzive, zato so bili udeleženci dejavnosti zelo motivirani za delo in aktivni. Cilji dejavnosti so bili uresničeni, ves čas je potekala komunikacija med otroki, pri delu so sodelovali in si pomagali (z nasveti in pri opravljanju zadolžitve), se dogovarjali, predvsem pa se je kazala njihova pripravljenost za timsko delo. Pri vseh dejavnostih je bil v ospredju razvoj sporazumevalnih zmožnosti otrok. Vzgojiteljici sva pri vodenem pogovoru z odprtimi vprašanji spodbujali otroško komunikacijo in načrtno uvajali knjižna poimenovanja namesto narečnih. Posebej sva bili zadovoljni s končno evalvacijo, pri kateri so otroci poročali o svojem

delu v skupini. Najbolj naju je veselilo, da so se med prvimi oglasili in poročali o delu skupine posamezniki, ki so po navadi molčeči. Pri načrtovanju ponovitve dejavnosti ne bi spremenili ničesar, seveda pa bi delo po potrebi ustrezno prilagodili otrokom v skupinah.

SKLEP

V vrtcu izvajamo mnogo dejavnosti s področja porajajoče se pismenosti v okviru vodenih dejavnosti, pomembno pa se nam zdi, da izkoristimo številne pobude otrok, ki se porajajo ob spontani igri. Zavestno tudi bogatimo besedišče otrok, tako da ob vsakem branju ali pogovoru zapišemo neznane besede na tablo, in sicer z namenom, da strokovne delavke pri nadaljnjem delu »nove besede« ozaveščeno vključujemo v vsakodnevni pogovor z otroki in tako dosežemo, da jih usvojijo.

V drugem letu sodelovanja v projektu strokovne delavke že zaznavamo spremembe. Najprej pri sebi: zavestno bogatimo dejavnosti z vnašanjem elementov porajajoče se pismenosti, iščemo dodatno literaturo, bolj smo osredotočene na posameznega otroka. Ugotavljamo, da so pogovorne ure s starši bogatejše in bolj poglobljene. Posebej smo pozorne glede uporabe knjižnega jezika kot učnega jezika, starše pa še bolj aktivno povezujemo z delom vrtca, saj se zavedamo, da bomo le skupaj lahko postavili dobre temelje za dvig bralne pismenosti in bralne kulture otrok v vrtcu in pozneje učencev v šoli.

LITERATURA

- Grginič, M. (2008). Vsak po svoji poti do pismenosti. Mengeš: Izolit.
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za šolstvo.
- Marjanovič Umek, L., Kranjc, S., Fekonja, U. (2006). Otroški govor: razvoj in učenje. Domžale: Izolit.